

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

УДК 373.3.016:004

Наталія Салань, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розкрито особливості використання групової форми навчання у початковій школі, зокрема на уроках інформатики. Здійснено теоретичний аналіз проблеми колективної пізнавальної діяльності молодших школярів у науковій літературі. Розглянута групова форма навчання та її ефективність у проведенні занять з інформатики в початковій школі. Виділено окремі види групової діяльності учнів на уроках інформатики. Описано методичні аспекти використання групової форми навчання під час вивчення початкового курсу інформатики.

Ключові слова: початкова школа, молодші школярі, групові форми навчання, урок інформатики, навчально-виховний процес.

Літ. 11.

Наталія Салань, кандидат педагогических наук, старший преподаватель
кафедры математики, информатики и методики их преподавания в начальной школе
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ГРУПОВОЙ ФОРМЕ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

В статье раскрыты особенности использования групповой формы обучения в начальной школе, в частности на уроках информатики. Осуществлен теоретический анализ проблемы коллективной познавательной деятельности младших школьников в научной литературе. Рассмотрена групповая форма обучения и ее эффективность в проведении занятий по информатике в начальной школе. Выделены отдельные виды групповой деятельности учащихся на уроках информатики. Описаны методические аспекты использования групповой формы обучения при изучении начального курса информатики.

Ключевые слова: начальная школа, младшие школьники, групповые формы обучения, урок информатики, учебно-воспитательный процесс.

Nataliya Salan, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the Mathematics, Informatics and
Methods of their Teaching at Primary School Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE FEATURES OF ORGANIZATION OF THE GROUP EDUCATION AT INFORMATICS LESSONS AT PRIMARY SCHOOL

Such forms of education as general (frontal, individual and group) and specific (lesson-seminar, excursion, etc.) are distinguished in the article. It reveals the peculiarities of using the group form of education at primary school, in particular, at Informatics lessons. The Bell-Lancaster system is distinguished as one of the kinds of group learning within the classroom system.

The theoretical analysis of the scientific literature concerning the problem of primary schoolchildren's collective cognitive activity is done. It is considered the group form of study and its efficiency in conducting of classes. Specifically it is methodically substantiated to choose some type of group work at a particular lesson which is determined by its purpose and features of the studied material; to form groups correctly; to think carefully over the structure of the lesson with the using of group forms of educational activity; to work out the list of instructions that direct group educational activity; to regulate the measure of teacher's assistance to the groups in the process of their work; to teach the primary schoolchildren to cooperate during the performance of group tasks.

It is distinguished the separate kinds of pupils' group activity at Informatics lessons – the pair mutual learning, the group work on a common theme, a student instead of a teacher. The methodical aspects of the using of group education while studying of the initial course of Informatics are described. A number of significant advantages of group education are singled out. They are much larger volume of work performed over the same period of time, high efficiency of knowledge acquisition and abilities formation, the formation of the ability to cooperate, the development of motivation of learning and humane relationship between children, the development of learning activity skills (planning, reflexion, self-control, mutual control).

It is determined that the number of passive listeners always exceeds the number of active task performers

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

thanks to such organization of learning at Informatics lesson at primary school. All the pupils during all studying time work together or individually on the same task with the subsequent control of results.

Keywords: *a primary school, the primary schoolchildren, the group forms of studying, Informatics lesson, an educational process.*

Постановка проблеми. Діяльність учителя надзвичайно багатогранна. Щодня і на кожному уроці він має розв'язувати цілий комплекс завдань із навчання, виховання й розвитку своїх учнів. Складність праці вчителя обумовлена не лише широким колом його завдань, а й мінливістю, неповторюваністю взаємодії зі школярами, яка унеможливує якийсь один універсальний розв'язок педагогічних ситуацій. Адже добре відомо, що механічне копіювання навіть дуже вдалого уроку в іншому класі або уроку колеги може бути невдалим.

Аби забезпечити найефективніше розв'язання навчальних завдань у конкретних умовах, учителеві необхідно цілеспрямовано обрати найкращий варіант побудови освітнього процесу. Удосконалення методики проведення уроку є одним із найважливіших напрямів підвищення якості навчання і виховання підростаючого покоління. Зі свого боку, фахові знання вчителя та його вміння оцінювати якість своєї роботи сприяють удосконаленню методики проведення уроку.

Виокремлюють такі форми навчальної діяльності учнів на занятті, як фронтальна, індивідуальна та групова. Вони пронизують увесь навчальний процес і містять усі його компоненти. Ці форми відрізняються одна від одної кількістю учнів і способами організації роботи. Зокрема, кожна з них має свої недоліки та переваги. На жаль, не завжди вчителі початкової ланки ефективно використовують ту чи іншу форму організації роботи в класі, не усвідомлюють і не вивчають їх специфіки, що зазвичай суттєво знижує якість поданого матеріалу та знань учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання як процес цілеспрямованої передачі і засвоєння певного досвіду можна здійснювати по-різному. Сутність такого здійснення визначається відповідною формою навчання. Категорія “форма навчання” належить до основних у дидактиці, однак у її тлумаченні до цього часу немає повної єдності серед дослідників. Так, М.М. Скаткін, І.Я. Лернер і В.К. Дяченко визначають форми навчання загальні (фронтальна, групова, індивідуальна) та конкретні (урок, семінар, екскурсія тощо). Дослідники Я.І. Бурлака та В.О. Вихрущ виокремлюють у загально родовому понятті “форма організації навчання” видові – “форма навчальної діяльності учнів” [1], Ю.І. Мальований

тлумачить “форми навчальної діяльності учнів на занятті” як одну зі складових змісту категорії “форми навчання” [6].

Основними формами організації навчальної діяльності учнів науковці вважають – фронтальну, індивідуальну та групову.

Оскільки групові форми навчальної діяльності відкривають для дітей великі можливості співпраці, спілкування та глибокого пізнання довкілля, вони стали предметом психологічно-педагогічних досліджень.

Цікаво, що групова форма навчання виникла як альтернатива чинним традиційним дидактичним методам. Її основою стали ідеї Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці та Дж. Дьюї про вільний розвиток і виховання дитини. Свого часу Песталоцці стверджував, що вмиле поєднання індивідуальної та групової навчальної діяльності сприяє успішному оволодінню дітей новими знаннями, а активність і самодіяльність школярів підвищують ефективність уроку. Так виникла ідея взаємного навчання, висловлена Й. Песталоцці.

Згодом у межах класно-урочної системи виокремився такий різновид групового навчання як белланкастерська система. Назву за прізвищами своїх засновників – пастора-педагога А. Белла і вчителя Дж. Ланкастера. Розвиваючи ідеї Я.А. Коменського, ці педагоги-новатори запропонували систему взаємного навчання.

Найбільший інтерес до групових форм навчальної діяльності простежується в останні два десятиріччя. Значним внесоком у розробку загальних принципів організації групової навчальної діяльності можна вважати дослідження В.К. Дяченко, В.В. Когова, Г.О. Цукерман, О.Г. Ярошенко та ін. Дидактичні основи організації групового навчання молодших школярів висвітлено у працях В.О. Вихрущ, Є.С. Задої, І.М. Вітківської, К.Ф. Нор та ін.

У психолого-педагогічній літературі немає єдиного підходу до визначення групової навчальної діяльності. Ми виходимо із тлумачення її як форми організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителем і у співпраці з учнями [4, 8].

Мета статті полягає у визначенні специфіки організації групової форми роботи, з'ясуванні її позитивних та негативних аспектів під час упровадження на заняттях з інформатики в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

учням психологічно складно звертатися за поясненням до вчителя і набагато простіше – до ровесників.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що групова навчальна діяльність сприяє активізації й результативності навчання школярів, вихованню гуманних стосунків між ними, самостійності, умінню доводити і відстоювати свої погляди, а також прислуховуватися до думки товаришів, культурі ведення діалогу, відповідальності за результати своєї праці. Крім того, групове навчання створює певні умови для формування позитивної мотивації учіння школярів (Х.Й. Лійметс, К.Ф. Нор, Н.А. Побірченко, О.Я. Савченко, Г.О. Цукерман, І.М. Чередов, О.Г. Ярошенко та ін.). Як вважають В.В. Виноградова, О.К. Дусавицький і В.В. Репкін, це можливо у групах, де створено атмосферу доброзичливості, чуйності, а учні володіють навичками взаємодопомоги. Як свідчить шкільна практика, під час групової роботи активізується діяльність усіх без винятку її виконавців. Психологи наголошують: “Одна з найважливіших характеристик людини в групі полягає в тому, що вона звертається до своєї групи як до джерела орієнтації у навколишній дійсності” [5, 103].

У груповій навчальній діяльності учні показують високі результати засвоєння нових знань та формування відповідних умінь. Пояснюється це тим, що “під час цієї роботи слабкі учні виконують за обсягом будь-яких вправ на 20 – 30% більше, ніж упродовж фронтальної роботи. Групова форма роботи сприяє також організації більш ритмічної діяльності кожного учня” [5, 69].

Групова діяльність відіграє важливу роль у досягненні виховної функції навчання. Саме під час групового навчання формуються колективізм, моральні, гуманні якості особистості [3; 4; 5; 8; 9,11]. Цьому значною мірою сприяють особливості організації групової роботи; розподіл функцій і обов’язків між учасниками діяльності, обмін думками, взаємна вимогливість та допомога, взаємоконтроль і взаємооцінка.

Виокремлюють ще й організаційну функцію групової навчальної діяльності. Вона полягає в тому, що учні вчаться розподіляти обов’язки, спілкуватися один з одним, урегулювати конфлікти, що виникають упродовж співпраці. У груповій роботі дитина часто опиняється в ролі вчителя і виконує дорослі види діяльності [4; 8].

Дослідження названих учених, досвід роботи вчителів початкових класів України виявили, що групова робота на уроках у початкових класах буде ефективною, якщо дотримуватися таких вимог:

- методично обґрунтовано обирати той чи той вид групової навчальної роботи на конкретному уроці, що визначається його метою й особливостями матеріалу, який вивчається;

- правильно формувати групи;

- ретельно продумувати структуру уроку з використанням групових форм навчальної діяльності;

- розробляти інструкції та пам’ятки, що спрямовують групову навчальну діяльність;

- регулювати міру вчительської допомоги групам у процесі їх роботи;

- вчити молодших школярів співпраці під час виконання групових завдань.

Як свідчить дослідження О.Г. Ярошенко, групову діяльність школярів можна застосовувати на всіх етапах навчання. Проте під час первинного сприйняття нового матеріалу належний її рівень досягається лише за умови, що всі учні класу характеризуються високим та середнім рівнем навчальних можливостей, добре володіють навичками самостійної роботи і виявляють велику працездатність [9, 21]. У протилежному разі більш продуктивною постає фронтальна діяльність класу під керівництвом учителя. Для молодших школярів найбільш ефективною вважається групова навчальна діяльність на етапах закріплення, поглиблення й систематизації знань.

Мета групової навчальної діяльності – розвиток дитини як суб’єкта навчання й виховання. Вона передбачає й певні завдання, а саме:

- навчати школярів співпраці у виконанні спільної роботи;

- стимулювати моральні переживання взаємного навчання, зацікавленості в успіхові товариша;

- формувати комунікативні вміння молодших школярів;

- виробляти у школярів такі рефлексивні компоненти навчальної діяльності, як цілеспрямованість, уміння планувати, контролювати й оцінювати власні знання;

- поєднувати фронтальну, індивідуальну та групову форми навчальної діяльності.

Доведено, що оптимальний розмір групи як функціональної системи невизначається психологічними властивостями її учасників, а зумовлюється конкретним змістом їх предметної діяльності та факторами, що мають соціальну природу [2].

Для педагогічної теорії і практики питання чисельності навчальної групи має першочергове значення. Як свідчать публікації в педагогічній літературі (Х.Й. Лійметс, В.В. Котов, І.М. Чередов та ін.), кількість учнів у навчальних групах має становити від трьох до восьми осіб.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Реальні умови сучасно масової школи свідчать, що в початковій школі найбільш раціонально організувати навчальні групи із чотирьох – п'яти осіб. Нечисленні групи сприяють зручному і швидкому розміщенню учнів, активній діяльності кожного члена групи, чіткому розподілу їхніх обов'язків. Істотним моментом у створенні навчальних груп є їх склад. Групи мають бути гетерогенними за навчальними і психологічними можливостями дітей та обов'язково містити хоча б одного сильного учня. Групу слід формувати на основі особистісних переваг учнів, обрати консультанта, розподілити обов'язки (В.О. Вихрущ, Х.Й. Лійметс, О.Я. Савченко, І.М. Чередов та ін.). При створенні груп потрібно брати до уваги психологічну сумісність дітей, їх бажання та потенціальні можливості для успішної спільної діяльності. Консультанта, за товариською згодою, призначає вчитель. Це зазвичай успішний у навчанні учень. Робота в навчальних групах ґрунтується на принципі рівноправності.

Можна виділити такі окремі групові види діяльності учнів на уроках інформатики.

Парне взаємонавчання – учні в стабільних парах або парах змінного складу пояснюють один одному деяке питання, захищають свою тему, оцінюють результати товариша.

Групова робота над спільною темою – навчання в складі групи. Учні, об'єднані в групи, взаємодіють між собою пояснюють новий матеріал, обговорюють його, оцінюють свою діяльність, готують виступи.

Учень замість вчителя – один чи двоє учнів навчають весь клас, ведуть урок, проводять заняття за комп'ютером, здійснюють допомогу при виконанні практичної роботи.

При роботі в групах учні навчаються таких видів діяльності: підготовка виступу перед класом, демонстрація презентації або роботи програми, ознайомлення з комп'ютерними вмонтованими допомогам, знаходження погрібної інформації в мережі Інтернет, колективне обговорення розв'язування поставленої проблеми методом “мозкового штурму”, підготовка учнів до взаємодії з іншими групами – підготовка для них питань, конкурсів і змагань, участь груп в розв'язуванні спільної для всього класу задачі, виконання творчого завдання – вивчення нової програми, розробка проекту

У роботі груп переважають такі види діяльності учні ставлять цілі, планують свою роботу, обговорюють проблеми, що виникають, розподіляють роботу в груш, контролюють, аналізують і оцінюють свою діяльність, проводять рефлексію. Способи обговорення в груп

можуть бути різними. Найбільше ефективно на першому етапі сповіщати свою думку всім членам групи “за сонечком”. Це дисциплінує учнів, привчає стежити за своєю мовою, дає можливість висловлювати свою думку кожному учневі. В кінці кожного заняття в групах підводиться рефлексивний підсумок, що зроблено, як працювали, які завдання на майбутнє.

Особливості змісту курсу інформатики і нові можливості організації навчального процесу, за рахунок використання локальної комп'ютерної мережі, дозволяють додати колективній пізнавальній діяльності учнів нового імпульсу розвитку. Колективна робота дозволяє на етапах розв'язування задачі формувати в учнів уявлення про те, як це робиться в реальній практиці від постановки задачі до аналізу здобутих результатів.

Перш ніж вводити до структури уроків різні види групової навчальної діяльності, потрібно навчити молодших школярів спільної роботи, співпраці, оскільки вони ще не мають досвіду роботи в малих групах. Формування вмінь такої навчальної взаємодії потрібно починати під час фронтальної роботи. Доцільно, як пропонує Г.О. Цукерман, провідним засобом навчання обрати організацію дискусії на уроці. Вона має на меті найбільш оптимально забезпечити розв'язання необхідних на певному етапі навчальних завдань. Дискусія відрізняється від традиційної бесіди тим, що учні вступають в опосередковане спілкування один з одним. Якщо під час бесіди учневі достатньо просто висловити правильне твердження, вчитель оцінює його, то упродовж дискусії учень має самостійно обґрунтувати свою позицію [7, 10].

Як вважають Г.О. Цукерман та І.М. Вітковська, ставлення до висловленого твердження на першому етапі навчання ведення дискусії необхідно засвоїти правила дружньої роботи молодших школярів під час групової співпраці:

1. Перед роботою слід домовитися, хто і що саме буде виконувати.
2. Не сперечатися даремно.
3. Намагатися зрозуміти один одного.

Після того як підготовку дітей до спільної роботи завершено, можна переходити до формування вмінь працювати у парах.

Вікові особливості молодших школярів не сприяють роботі великими групами. Щоб групова робота мала позитивні наслідки, О.Я. Савченко радить при комплектуванні груп обов'язково враховувати симпатії та прихильності дітей, формуючи групи стабільно-динамічного складу, щоб учні мали час звикнути один до одного у

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

новій ролі, практично пізнати свої можливості та можливості друзів по спільній діяльності. Доцільно об'єднувати дітей різного рівня підготовленості до роботи (високого і середнього, середнього та низького, майже однакового), але ніколи не слід створювати групи тільки зі слабких, невпевнених чи агресивних, неорганізованих учнів.

Дітям необхідно усвідомити, що при груповій формі розв'язання завдань вони мають:

- відповідати за виконану роботу всією групою;
- узгоджувати всі дії між членами групи;
- виконати не тільки свою частину завдання,

а й проконтролювати товариша (якщо необхідно, то й допомогти йому).

Незважаючи на перелічені позитивні характеристики групової діяльності, абсолютизувати її, підміняти нею індивідуальну чи фронтальну було б великою помилкою. Висвітлений порівняльний аналіз дидактичних можливостей розглядуваних різновидів навчання розкриває сильні й слабкі аспекти кожного з них і підтверджує, що в реальному навчальному процесі вони не можуть функціонувати ізольовано один від одного. З огляду на це ми цілком поділяємо думку фахівців про необхідність їх оптимального поєднання у навчальному процесі вітчизняної школи.

Висновки. Однією з найважливіших умов удосконалення процесу вивчення шкільного курсу інформатики в початковій школі є ефективна організація різноманітних форм навчальної діяльності: групової, фронтальної й індивідуальної. Без спільної узгодженої діяльності учнів цілого класу не можна досягти міцного засвоєння знань із шкільного курсу інформатики.

Аналізуючи науково-методичну та психолого-педагогічну літературу, напрацювання провідних фахівців та власний педагогічний досвід практики у школі, доходимо певних висновків.

Цілісну систему навчальної діяльності учнів на занятті становлять фронтальна, індивідуальна та групова форми. Вони пронизують увесь навчальний процес у школі. Нами з'ясовано сутність і особливості групової навчальної діяльності молодших школярів.

Усі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова. Групова навчальна діяльність в порівняно з іншими організаційними формами має низку значних переваг, а саме:

- 1) набагато більший обсяг виконаної роботи за той самий проміжок часу;
- 2) висока результативність засвоєння знань і формування вмінь;
- 3) формування вміння співпрацювати;

4) розвиток мотивації до навчання, гуманних стосунків між дітьми;

5) вироблення навичок навчальної діяльності (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль).

Групова форма навчальної діяльності учнів передбачає навчання однією людиною, здебільшого вчителем, групи учнів або цілого класу. За такої організації навчання на уроці інформатики в початковій школі чисельність пасивних слухачів завжди перевищує кількість активних виконавців завдання. Усі учні в кожен момент навчального часу працюють разом чи індивідуально над одним завданням із наступним контролем результатів.

Підсумовуючи все вищесказане, зауважимо, що організація та проведення саме групової форми роботи учнів можливо розвивати в них навички мислення високого рівня, а також така діяльність учнів дає можливість ефективно та творчо планувати та організувати спільну діяльність, висловлювати різні точки зору та виділяти головну ідею, формулювати та розвивати критичність думки, пропонувати альтернативне вирішення проблеми тощо, тобто формувати в учнів інформатично-комунікаційну компетентність, що безумовно знадобиться для майбутнього дорослого життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлака Я. І. Про форми організації навчальної діяльності школярів / Я.І. Бурлака, В.О. Вихруц. // Рад. школа. – 1984. – №5 – С. 39 – 44.
2. Выготский Л. С. Избранные психологические исследования / Л.С. Выготский. – М.: АПН СССР, 1956. – 320 с.
3. Десев Л. Психология малых групп / Л.Дасев. – М.: Прогресс, 1979. – 208 с.
4. Нор Е. Ф. Технологии организации групповой учебной деятельности / Е.Ф. Нор. – Николаев, 1998. – 75 с.
5. Петровский А. В. Деятельность. Коллектив. – М.: Политиздат, 1982. – 255 с.
6. Форми навчання в школі: книга для вчителя / за ред. Ю. І. Мальваного. – К.: Освіта, 1992. – 160 с.
7. Форощук А. Математика для початкових класів: навчальний посібник / А. Форощук. – К.: Фенікс, 1999. – 380с.
8. Цукерман Г. А. Зачем детям учиться вместе / Г.А. Цукерман. – М., 1985.
9. Черватюк С. Г. Элементы цікавої математики на уроках математики / С.Г. Черватюк, Г.Д. Шиманська. – К.: Рад. школа, 1968. – 75 с.
10. Шалапай Г.Д. Нестандартні завдання з математики – засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів / Г.Д. Шалапай // Бібліотека вчителя початкових класів. – 2001. – № 7 – С. 33.
11. Ягунов В.В. Педагогіка: навчальний посібник / В.В. Ягунов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

**РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ НАРАТИВІ
МИКОЛИ МАККАВЕЙСЬКОГО (кінець XIX – початок XX ст.)**

REFERENCES

1. Burlaka, Ya. I. & Vykrushch, V.O. (1984). *Pro formy orhanizatsii navchalnoi diialnosti shkoliariv* [About forms of organization of educational activities of schoolchildren]. Kyiv: Rad. shkola, no.5, pp.39–44. [in Ukrainian].
2. Vyhotskyi, L. S. (1956). *Izbrannye psikhologicheskie issledovannya* [Selected psychological studies]. Moscow: APN SSSR, p. 320 [in Russian].
3. Desev, L. (1979). *Psikhologhiya malykh hrupp* [Psychology of small groups]. Moscow: Prohress, p.208. [in Russian].
4. Ноп, Е. Ф. (1998). *Tekhnolohyy orhanyzatsyy hrupповoi uchebnoi deiatelnosti* [Technologies of organization of group educational activity]. Nykolaev, p.75. [in Ukrainian].
5. Petrovskyi, A. V. (1982). *Deiatelnost. Kollektiv*. [Activities. The team]. Moscow: Pol.tyzydat, p.255. [in Russian].
6. Malovaniy, Yu. I. (Ed.). (1992). *Formy navchannia v shkoli: knyha dlia vchytelia* [Forms of schooling: a book for a teacher]. Kyiv: Osvita, p.160. [in Ukrainian].
7. Foroshchuk, A. (1999). *Matematyka dlia pochatkovykh klasiv: navchalnyi posibnyk* [Mathematics for elementary school: tutorial]. Kyiv: Feniks, p.380. [in Ukrainian].
8. Tsukerman, H. A. (1985). *Zachem detiam uchysia vmeste* [Why do children learn together]. Moscow. [in Russian].
9. Chervatiuk, S. H. & Shymanska, S.H. (1968). *Elementy tsikavoi matematyky na urokakh matematyky* [Elements of interesting mathematics in mathematics lessons]. Kyiv: Rad. shkola, p. 75. [in Ukrainian].
10. Shalapai, H.D. (2001). *Nestandardni zavdannia z matematyky – zasib rozvytku tvorchykh zdbnostoni molodshykh shkoliariv* [Non-standard tasks in mathematics are a means of developing creative abilities of junior pupils]. Kyiv: Biblioteka vchytelia pochatkovykh klasiv, no.7, p.33. [in Ukrainian].
11. Yahupov, V.V. (2002). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk* [Pedagogy: a tutorial]. Kyiv: Lybid, p.560. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.09.2017

УДК 37.014(477)(092)“18/19”

Микола Галів, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри історії України
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

**РЕЛІГІЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ В ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОМУ
НАРАТИВІ МИКОЛИ МАККАВЕЙСЬКОГО
(кінець XIX – початок XX ст.)**

У статті автор проаналізував прояви релігійно-філософських поглядів професора Київської духовної академії Миколи Маккавейського (1864 – 1919) у його історико-педагогічних працях. Встановлено, що в історико-педагогічному наративі він розкривав такі концепти: а) християнство має виняткове значення для людства в цілому і кожної людини зокрема як природовідповідна релігія; б) православне християнство стало складовою частиною характеру і ментальності російського народу, а відтак кригувало його історичний розвиток; в) християнство (вчення та цінності) повинно лежати в основі теорії та практики едукції дітей; г) антирелігійна філософія не повинна стати основою світогляду та наукового знання.

Ключові слова: М. Маккавейський, історико-педагогічний наратив, релігійно-філософські погляди.
Літ. 12.

Николай Галив, кандидат педагогических наук, доцент кафедры истории Украины
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

**РЕЛИГИОЗНО-ФИЛОСОФСКИЕ ВОЗЗРЕНИЯ В ИСТОРИКО-
ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАРАТИВЕ НИКОЛАЯ МАККАВЕЙСКОГО
(конец XIX – начало XX вв.)**

В статье автор проанализировал проявления религиозно-философских взглядов профессора Киевской духовной академии Николая Маккавейского (1864 – 1919) в его историко-педагогических трудах. Установлено, что в историко-педагогическом нарративе он раскрывал такие концепты: а) христианство имеет исключительное значение для человечества в целом и каждого человека в частности как природосоответствующая религия; б) православное христианство стало составной частью характера и ментальности русского народа, а затем корректировало его историческое развитие; в) христианство (учение и ценности) должно лежать в основе теории и практики едукции детей; г) антирелигиозная философия не должна стать основой мировоззрения и научного знания.

Ключевые слова: М. Маккавейский, историко-педагогический нарратив, религиозно-философские взгляды.